

XORIJIY TILLARNI SAMARALI O'RGATISHDA HISOBGA OLINISHI KERAK BO'LGAN OMILLAR VA ENG KO'P QO'LLANILADIGAN USULLAR

Shaxnoza Xikmatullayevna Akbarova

O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi "Chet tillar" kafedrasida dotsenti v.b., p.f.f.d. (PhD)

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola til o'qituvchilari uchun keng qamrovli manba bo'lib xizmat qiladi va turli tillarni o'rgatish usullari va ularning qo'llanilishi haqida tushuncha beradi. U o'qituvchilarning turli ehtiyojlarini qondirish uchun ta'lim usullarini moslashtirish muhimligini ta'kidlaydi va samarali til o'rgatish usullarini izlayotgan o'qituvchilar uchun qimmatli ma'lumotnoma beradi.

Kalit so'zlar: tabaqalashtirilgan yondashuv, eskirgan ta'lim tizimi, yangi metodlar, ingliz tilini o'qitish, noan'anaviy mazmun, samarali o'qitish usullari, fanga qiziqishni oshirish.

АННОТАЦИЯ

Эта статья служит комплексным ресурсом для учителей языка и дает представление о различных методах преподавания языка и их применении. В нем подчеркивается важность адаптации методов обучения для удовлетворения разнообразных потребностей учащихся и предоставляется ценный справочник для учителей, которые ищут эффективные методы преподавания языка.

Ключевые слова: дифференцированный подход, устаревшая система образования, новые методы, преподавание английского языка, нетрадиционное содержание, эффективные методы обучения, повышение интереса к предмету.

ABSTRACT

This article serves as a comprehensive resource for language teachers, offering insights into different language teaching methods and their applications. It highlights the importance of adapting instructional approaches to meet the diverse needs of students and provides a valuable reference for educators seeking effective language teaching techniques.

Keywords: differentiated approach, the outdated education system, new methods, teaching English, non-traditional content, effective teaching methods, increasing interest in the subject.

KIRISH

Chet tillarini o'qitishning barcha zamonaviy yondashuvlarini ikkita asosiy guruhga bo'lish mumkin: muloqot paytida intuitiv assimilyatsiyaga asoslanganlar ("kommunikativ" usullar deb ataladi) va til qoidalari, lug'at va grammatikani ongli ravishda o'zlashtirishga urg'u beradiganlar (an'anaviy usullari deb nomlanadi). Xorijiy tillarni samarali o'rgatish muammosi bugun har qachongidan ham dolzarbdir. Taniqli rus tilshunosi va akademigi L.V. Shcherba hamma uchun yagona yoki universal usul yo'q deb hisoblardi. Har bir usul qo'llanilishi kerak bo'lgan qimmatli elementlarga ega, ammo tarixda yangi usullar mavjud muammolarni to'liq hal qiladigan holatlar kam uchraydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Usulning samaradorligiga individual talabalar o'rtasidagi sezilarli farqlar, jumladan, ularning tabiiy xususiyatlari, kognitiv va lingvistik qobiliyatlari, shaxsiy xususiyatlari, kontekstual omillari, qiziqishlari va ijtimoiy mavqei ta'sir qiladi. Bundan tashqari, o'qituvchining fazilatlarini, kuchli va zaif tomonlari ham usulni amalga oshirishga ta'sir qiladi. Ushbu omillarni hisobga olish o'quv jarayonida samarali hamkorlikni rivojlantirish uchun juda muhimdir.

NATIJALAR

Ingliz tilini o'rgatishning eng yaxshi usulini aniqlash juda qiyin, chunki u o'quvchilarning yoshi va malaka darajasi, shuningdek, o'qitilayotgan mazmun kabi omillarga bog'liq. Ko'pgina o'qituvchilarning fikriga ko'ra, kommunikativ yondashuv, audio-lingual yondashuv va vazifaga asoslangan o'qitishning kombinatsiyasi ko'p hollarda ijobiy natijalar beradi. Til o'rganishning turli usullari, shu jumladan Ingliz tilini ikkinchi til sifatida o'qitish usullari bilan tanish bo'lish o'qituvchilarga o'zlarining ta'lim usullarini turli vaziyatlarga moslashuvchan tarzda moslashtirish imkonini beradi.

MUHOKAMA

Usul va yondashuv o'xshash tushunchalar, ammo sezilarli farqlar mavjud. Yondashuv biror narsa bilan shug'ullanishning umumiy uslubini anglatadi, usul esa vazifa yoki muammoni hal qilish uchun qilingan muayyan jarayonlar yoki qadamlarni o'z ichiga oladi. Tarix davomida til o'rganishning 30 ga yaqin ommabop yondashuvlari mavjud bo'lib, ulardan 10 ga yaqini vazifaga asoslangan o'rganish, kommunikativ yondashuv, grammatika-tarjima va audio-lingual yondashuv kabi keng tan olingan. Hozirgi vaqtda kommunikativ yondashuv ayniqsa mashhur.

Vazifalarga asoslangan ta'limda talabalarning maqsadli tildan foydalangan holda real vazifalarni bajarishlarini o'z ichiga oladi. Bu usul vazifani bajarish orqali o'quvchilarning ishonchini oshirish va xatolarni to'g'ridan-to'g'ri tuzatishni minimallashtirish orqali ravonlikni rivojlantiradi. Vazifalar uchta toifaga bo'linadi: axborot bo'shlig'i, fikrlash bo'shlig'i va fikr bo'shliqlari. Vazifalarga asoslangan ta'limda amaliyotda qo'llaniladigan sinf vazifalariga misol qilib, berilgan mavzular bo'yicha taqdimotlar, suhbatlar o'tkazish, plakatlar yaratish va dolzarb voqealar bo'yicha qisqa taqdimotlar o'tkazish kiradi.

Komunikativ yondashuv til ta'limida hozirda til o'rgatishning eng mashhur usullaridan biri hisoblanadi. Bu ikkinchi tilni samarali o'rgatish uchun o'zaro ta'sir va muloqotga urg'u beradi. Talabalar tanishish suhbatlari, takliflar berish, taklifnomalar berish, shikoyatlar bildirish yoki vaqt va joyni muhokama qilish kabi maqsadli tilda duch kelishi mumkin bo'lgan kundalik vaziyatlarda qatnashadilar. O'qituvchilari faqat grammatik o'zlashtirishga e'tibor qaratishdan ko'ra, talabalarning maqsadli tilda muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan fasilitator sifatida ishlaydi. Rol o'yinlari, suhbatlar, guruhda ishlash, fikr almashish va kommunikativ o'yinlar odatda birlashtirilgan faoliyatdir.

Audio-lingual yondashuv o'quvchilarni na'muna mashqlari va dialoglar orqali til o'rganish odatlarini rivojlantirishga undaydi. Ushbu yondashuv o'qish va yozishdan oldin tinglash va gapirish qobiliyatlarini birinchi o'ringa qo'yadi, maqsadli tilni faqat sinfda qo'llaydi. Ushbu usuldagi dialoglar takrorlash, fleksiya, almashtirish va takrorlashni o'z ichiga oladi, bu o'quvchilarga til tuzilmalarini mashq qilish va yodlashda yordam beradi. Ba'zi onlayn til o'rganish dasturlari audio-lingual yondashuvga amal qiladi, bu esa uni masofadan va mustaqil til o'rganish uchun qulay variantga aylantiradi.

Nutq ko'nikmalarini o'rgatishda Talabalarning faolligi va motivatsiyasining yetishmasligi kabi umumiy muammolarni hal qilish uchun Audio-Lingual metoddan foydalanish mumkin. U talaffuz, so'z boyligi, grammatika, ravon so'zlash va dialoglar orqali tushunishga qaratilgan.

XULOSA

Mavjud usullarning ko'pligiga qaramasdan, tilni o'rgatish uchun yagona o'lchovli yechim yo'q. Buning o'rniga, samarali til o'rgatish moslashuvchanlikni, moslashishni va o'quvchilarning individual ehtiyojlarini, afzalliklarini va o'rganish uslublarini chuqur tushunishni talab qiladi. O'qituvchilar o'qitish usullarini tanlash va amalga oshirishda yosh, malaka darajasi, mazmuni va sinf dinamikasi kabi omillarni hisobga olishlari kerak.

Bundan tashqari, tilni muvaffaqiyatli o'rgatish nafaqat tanlangan uslubga, balki o'qituvchining sifat va mahoratiga ham bog'liq. O'qituvchilar o'rganishni osonlashtirish, yo'l-yo'riq ko'rsatish va tilni o'zlashtirish uchun qulay muhit yaratishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

REFERENCES

1. Kabardov M.K. On the diagnosis of linguistic abilities. P. 176.
2. Mirol'yubov A.A. Natural method.//Foreign languages abroad. No. 6, 2002, p. 15.
3. Leont'ev A.A. Fundamentals of the theory of speech activity. Moscow: Nauka, 1974.
4. Whitmen Zh.L., Moskovkin L.V.: Modern methods of teaching and learning foreign languages. // Foreign languages at school. No. 3, 1998.
5. Bim I.L.: Methods of teaching foreign languages as a science and a problem of a school textbook. Moscow, 1977.

